Otázka: Základy politologie

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Kauly

POLITOLOGIE = vědecká disciplína zabývající se studiem politiky. Původ slova z řečtiny *polis*=řecký městský stát a *logos*=věda, rozum

Zkoumání politiky neboli umění řídit stát má počátky ve starověkém Řecku a prohloubilo se v renesanci. Politologie bývala součástí filozofie a jako samostatná věda se začala rozvíjet na přelomu 19., 20. století v USA. Celosvětové rozšíření až po 2.sv válce.

Předmětem politologie je **moc**, která je jakýmsi nástrojem k prosazování politických zájmů, dále **fungování státu**, **politické teorie a ideologie, politické systémy a instituce**, **politické strany**, **politické chování lidí**, **nátlakové skupiny**, **mezinárodní vztahy**

Politologie se orientuje třemi směry:

- **Normativní politologie** – často vychází z filozofie, zahrnuje hodnotové soudy => stanovuje, co by mělo být a jak by to mělo vypadat (ve společnosti mají být dodržovány základní lidská práva, politici by neměli krást, všude by mělo být zavedeno všeobecné volební právo atd.)
- **Pozitivní (deskriptivní=popisná) politologie** – zabývá se popisem politické reality. Popis politických jevů, procesů, struktur a událostí. Něco konstatuje: volby prezidenta probíhá ve třech kolech, parlament má dvě komory, volby vyhrála ti a ti atd.
- **Prognostická politologie** – na základě popisu a vysvětlení předpokládá , jaká bude politická skutečnost a budoucnost, jak se budou vyvíjet pol.procesy a jak je případně můžeme ovlivnit

Hlavní disciplíny politologie:

- **Politické teorie** – dějiny politických teorií, politické ideologie
- **Politické instituce** – teorie státu, ústava, státní správa
- **Politické systémy** – socialistické, demokratické, fašistické
- **Politická sociologie** – teorie moci, protestní hnutí, společenské vrstvy, politické strany, politická socializace
- **Politická ekonomie** – světová ekonomie, makroekonomie, ekonomické teorie
- **Mezinárodní vztahy**– mezinárodní politika, mezinárodní ochrana lidských práv, mezinárodní právo, politický zeměpis

Politologie a ostatní vědy

-Politologie má interdisciplinární charakter, což znamená, že se prolíná s jinými vědeckými disciplínami, a to:

1. Filosofie – politologie se z ní vyčlenila. Souvisí s filozofickými disciplínami jako etika, logika a estetika
2. Státověda – politika a stát úzce souvisejí
3. Sociologie – objevují se zde stejné předměty jako moc, politické strany či veřejné mínění
4. Historie – politika bývá podmíněna historickým kontextem
5. Ekonomie – vládnoucí vrstva ovlivňuje stav ekonomiky, který poté ovlivňuje hlasy voličů
6. Právní věda – souvislost s ústavním právem a volebními zákony
7. Psychologie – zvláště se sociální psychologií, politické postoje ovlivňované prostředím, napomáhá při analýze politického chování lidí

Politika

Pod pojmem politika chápeme dva různé významy – politický program a politické jednání

Politický program

Jedná se o vyjádřené politické představy nějakého politického subjektu (vláda, politická strana,

hnutí apod.) tyto představy vycházejí z určitého teoretického nebo ideologického základu. Jiný bude program socialistů a třeba konzervativců atd. Program obsahuje konkrétní prostředky, postupy, cesty, k dosažení svých představ, cílů. Programy mohou zastávat zásadní funkce (transformace národního hospodářství, vstup do EU) nebo funkce alespoň dílčí (postihování korupce, zlepšení podmínek atd.) Rozlišujeme 4 kategorie politických programů

1. **Pragmatický** – je v souladu s právy a zájmy občanů. Zaměřuje se na užitečnost a řešení aktuálních potřeb a problémů lidí (např. zvýšení sociálních dávek, snížení daní, výstavba něčeho prospěšnýho…)
2. **Antipolitický** – založen na morálním, etickém nebo náboženském základě. Obvykle se týká dlouhodobých problémů a ukončení konkrétních nespravedlností ve světě. Jedná se třeba o mírové iniciativy, hnutí za lidská práva, boj proti rasismu, ukončení válečných konfliktů atd. Mezi představitele tohoto programu bych zařadil např. T.G.Masaryka nebo V.Havla
3. **Negativistický** – založen na mocenském chápání politiky. Lidé jsou zneužiti ve jménu ideologie. Jedná se o program ,,vyšších cílů“ a ,,lepších zítřků“ Spojil bych třeba se jmény jako Stalin nebo Hitler
4. **Fundamentalistický** – založen na slepém dodržování nějakých teorií nebo náboženských nauk. Je spojen s militarismem (bojovým laděním). Příkladem je islámský fundamentalismus

Politické jednání

Přichází na řadu, když není možno dojít k politickému konsensu (souhlasu) Politické jednání probíhá ve třech fázích.

1. Přesvědčování – jde o to ukázat odpůrcům přednosti naší věci, k čemu se využívá argumentace. Děje se to politickým proslovem, což je typický politický projev.
2. Vyjednávání – Strany vyslechnou své argumenty a snaží se dospět ke kompromisu.
3. Rozhodnutí – může se dít například demokratickým hlasováním, kdy se lidé přikloní k variantě, že souhlasí nebo ne, nebo se hlasování zdrží

Politické jednání vylučuje sílu. Neshody se neřeší fyzicky. Řeší se prostřednictvím přesvědčování a vyjednávání . Často je to otázkou různých triku, polopravd, zamlčování informací a klamů. Proto je povědomí o politice takové, jaké je.

Politické pojmy

Moc a autorita

Politika je spojena s mocí a autoritou. Každá moc se snaží, aby byla legitimní, tzn. Oprávněná, zákonná. Legitimní moc se nazývá autorita. Autoritou-panstvím se zabýval *Max Weber*, který ji rozdělil (viz. Otázka 16)

Politická socializace

To je vlastně proces, kdy si člověk začne o politice vytvářet vlastní názor a utvářet si vlastní politické postoje. Děje se to více vlivy. Rodinnou, školou, kamarády, médii atd.

Politická participace

Participace (účast)

1. **Konvenční** – pro většinu lidí přijatelné politické chování. Jdu volit, podepíšu petici, účastním se politických diskuzí a jiný blbosti…
2. **Nekonvenční** – všeobecně nepřijatelné politické chování. Odmítám platit daně, násilné demonstrace apod.

Veřejné mínění

Šlo by definovat jako přesvědčení, názor nebo smýšlení společnosti. Je jím do jisté míry ovlivňování chování politiků a naopak…Je souborem postojů, názorů veřejnosti na určitý problém nebo otázku. Kdo je váš oblíbený politik? Koho byste volili, kdyby…? Bla,bla,bla…Veřejné mínění je mimo jiné ovlivněno také osobními zájmy. Sociálně slabší budou podporovat zvýšení sociálních dávek, silnější budou podporovat neprogresivní zdanění atd. Mínění je také ovlivněné politickým vzděláním. Nevzdělaní nemají nadhled a jsou snad zmanipulovatelní. Také masová média mínění ovlivňují. Politika ,,dělají“ média. Jak ho vykreslí, tak ho přijme lid. Politické diskuze jsou reklamy na myšlenky

Dějiny politologie

Za základ politického myšlení můžeme považovat antické Řecko. Rozvíjelo se jako součást filozofie v důsledku změn v řecké společnosti, s ústupem rodového zřízení a prosazování modelu řeckého městského státu (polis), který je založen na aktivní politické účasti svobodné části městského obyvatelstva.

- **Sofisté** (5 století př.n.l.) –jako první se zabývají otázkami společnosti a správci obce. Za poplatek učili lidi vědomostem, které byly nezbytné pro zastávání některých z veřejných funkcí. Vyučují lidi různým slovním trikům a úskokům, řečnickým fintám, aby dosáhli úspěchu v politické kariéře. **Prothágoras** a **Gorgias**
- **Platon** (427-347 př.n.l.) ve svém spise **Ústava** se pokusil systematicky vyložit politickou teorii. Jeho vize ideálního státu spočívala ve striktním oddělení jednotlivých společenských tříd. Ideální formou podle něj by byla monarchie nebo aristokracie, v níž vládnou ti, kteří znají pravdu a vědí, co je pro společnost nejlepší. Vědění a schopnost vládnout nadřazoval Platon nad ostatní vědy a umění, dokonce i nad zákony.
- **Aristoteles** (384-322 př.n.l.) – jeho spis **Politika** znamenal první velký mezník ve vývoji politické vědy. Shromáždil v něm fakta o většině tehdy známých států, popsal jejich uspořádání a roztřídil je podle typů ústav. Správné je takové uspořádání, v němž se rozhoduje v zájmu celku.

Ve **středověku** bylo politické myšlení plně pod vlivem křesťanství a teologie, výrazně se nerozvíjelo. Důvodem byla i existence feudální monarchie, která vylučovala většinu společnosti na účasti v politickém životě. Hlavním problémem se stala otázka křesťanské monarchie, případně soulad mezi církevní a světskou mocí. S příchodem renesance ve 14. A 15. Století se jedinci znovu začali účastnit v politickém životě, přičemž výraznou roli sehrál i ústup tradičního feudalismu. Současně klesla závislost politického myšlení na církvi a jejím učení.

- **Augustinus Aurelius** (354-430) ve svém díle **O obci boží** vyjádřil myšlenku o existenci dvou obcí a jejich vzájemném zápase. Pozemská obec je mu symbolem pohanství a obec boží pak křesťanským společenstvím, které v souboji vítězí. Církevní moc považoval za nadřazenou moci světské.
- **Niccolo Machiavelli** (1469-1527) nejvýznamnější renesanční filozof zabývající se politikou. Ve spisu **Vladař** se věnuje ospravedlnění moci a vztahu mezi úspěšnou politikou a morálkou. Podle jeho názoru se politika nemá morálkou příliš zatěžovat.

Významný rozvoj politického učení přináší **novověk**, v tomto období postupně vzrůstá role světského státu. Posiluje se role jedince, v souvislosti s reformací a počátky kapitalismu => vzrůstá **individualismus**. O období osvícenství sehraje důležitou roli také teorie přirozených lidských práv, která sehraje důležitou roli ve Velké francouzské revoluci. Koncem 18. Století

se prosazuje idea politické suverenity lidu, který začíná být chápán jako zdroj veškeré politické moci.

- **Thomas Hobbes** (1588-1679) v jeho díle **Leviathan** rozvíjí myšlenku, že člověk je od přírody egoista, který se snaží získat majetek a ostatními je v neustálém konfliktu. Aby se tomuto stavu zabránilo, tak je pro vytvoření státu na základě společenské smlouvy, kdy se stát stane nejvyšší možnou mocí (stojí i nad právem) a všichni jsou mu podřízeni. Jako u člověka, tak i u států přetrvává neustálý konflikt (války). Stát jediný umožňuje mír, právně chráněné vlastnictví a vyšší mravnost. Mravnost není člověku vrozena, je to pouze výsledek společenského sjednocení. Odmítá jakékoliv metafyzické či náboženské odůvodnění vzniku státu. Výsledek společenské smlouvy je **absolutní monarchie**.
- **John Locke** (1632-1704) dílo **Pojednání o vládě**; Říkal, že přirozeným stavem člověka je právo na život, svobodu a majetek. Všichni lidé jsou si rovni. Stát vznikl na základě dohody lidí, aby tyto hodnoty byly zachovány. U něj uzavření smlouvy představuje vytvoření **konstituční monarchie**. Úkolem lidských zákonů je dát přirozenému zákonu svobody a přirozenosti přesnost, jasnost a nestrannou vynutitelnost, což v přirozeném stavu chybí. Ochrana lidských práv a svobod je na prvním místě a stát nemá právo je ve jménu ničeho omezovat. Stát nesmí vystupovat v pozici nadřazenosti. Jeho teorie se staly podkladem pro vznik různých listin a dokumentů týkajících se lidských práv a svobod. Měl také vliv na teorie 20. Století – Liberálně demokratické.
- **Mentesquieu** (1689-1755) spis **Duch zákonů**, kde rozvedl teorii o dělení moci.

- **Jean Jacques Rousseau** (1712-1778) spis **O společenské smlouvě** měl vliv na formování moderní demokracie, nově definuje demokracii jako přímou účast lidu na zákonodárné a výkonné moci a ztotožňuje ji s právem národů na sebeurčení. Svou kritikou soukromého vlastnictví se stal předchůdcem radikálního socialismu. Prohlašoval, že přirozeným stavem člověka je tzv. přírodní stav – všichni jsou zdraví, panují přirozené ctnosti, lidé jsou nezávislí, izolovaní, nikomu nepoddaní, není tu výroba, řeč ani přemýšlení. Konec tohoto stavu přišel se soukromým vlastnictvím. Lidé začali bát chamtiví, ctižádostivými a špatnými. Východisko je podle něj svobodné podřízení všech nejvyšší obecné vůli, jakémusi duševnímu sdružení- lidu. Lid je nositelem suverenity a jedinec musí podřídit svou osobní vůli právě lidu. Kolektiv stojí výš než člověk.

V 19. a 20. století přichází řada nových myslitelů. Dosud neznámé tempo společenských,

ekonomických a společenských změn v souvislosti s modernizací a průmyslovou revolucí vyvolalo mnoho otázek a problémů. Objevují se radikální teorie socialismu a komunismu, které se snaží vyřešit špatné ekonomické postavení nižších tříd ve společnosti. Prosazuje se všeobecné volební právo a moderní podoba demokracie. Roste taky hrozba nedemokratických režimů, které zneužívají masovou politiku. Na všechny tyto jevy politické myšlení reaguje.

- **Karl Marx** (1818-1883) – materialistické pojetí dějin a idea proletářské revoluce, která svrhne kapitalismus, jako předpokladem pro budování beztřídní společnosti prostřednictvím diktatury proletariátu.
- **John Stuart Mill** (1806-1873)- Anglický obhájce lidské a občanské svobody, významný představitel politického liberalismu. Prosazoval rozšíření volebního práva, stavěl se proti příliš silnému státu.
- **Max Weber** (1864-1920)- Byl protikladem k marxismu. Kapitalismus je podle něj důsledkem protestantské askeze a střídmosti, se kterou lidé rozmnožují bohem svěřený majetek.
- **Hannah Arendtová** (1906-1975) – Věnovala se teorii totalitarismu a prováděla srovnání jednotlivých totalitních režimů.